

ja dan neen.
 rkers schreef
 behoef er dus
 wat er onder
 esteld" op het
 eer kwalitatief,
 werkhuis. Wat
 nt het, heeft
 die verdwijne
 n (naieve) be-
 vene onder dit
 teristische trek

an wat dezer
 rijpelijk wordt
 rugdenkt. Ook
 die op dézen
 de „kerk“ ge-
 el alarm heeft
 ar is haar voor-
 zon? Hoe dicht
 deputaten, zegt
 ij... — op in-
 port. Efficiency.
 k der hemelen.
 neenschap.

en, en worden
 en keep-smiling-
 ne „typen“ het
 et groote leven
 seert, en handel
 int. De groote
 in den grond
 en.

de echter de
 rde kerkbegrip

de verhouding
 i goed gezien;
 levens-sterking,
 ontvangen uit
 in vandaar uit-
 het koninkrijk
 erk staan naar
 ar het rijk der
 nders dan dat
 met effect (en
 zij hij begrepen
 de kerk hem
 oor God.

hedendaagsche
 stenen, en jour-
 nrebreiding van
 er eenmaal van
 suzen, iedereen
 nog over het
 beteekenis, blijft
 t buitengewoon
 t de efficiency
 n het rijk der
 erk hun „accu-“
 rgeve men het
 tor.

méer en beter
 jk Gods dient:
 lie enkele depu-
 van de Univer-
 skens!), opjaagt
 l hij, die blijft
 uw kerkbegrip
 n is alles, alles

volk geweest
 t op een paar
 in verzoeking
 efficiencykerk,
 geeft de draad-
 enkelen hebben
 n amerikaansch
 daarmee „volks-“
 i is achter hen
 roers geworden.
 de naar gerefor-

met of zonder
 s-gemeenschap;
 ls historie!) een
 jk Gods; wordt
 volksleven; en
 tegengehouden-
 sche efficiency-
 id in Zijn volks-
 tteren, en, met
 toch (en dan
 van het woord)
 hen confereeren,
 en straks wordt
 en overal naar
 i blik in de een
 verzameling van
 n kenmer in de
 evens een weer-
 e cultuurgeschie-
 n-ård-ig leven,
 i in staat was,
 of internationale
 genwoordig gaat

de beweging automatisch van buiten naar binnen.
 In het groote beleven we thans wat in het klein de
 antithese is tusschen Hervormde en Gereformeerde
 kerkinrichting: eenzijdig een regeering van boven
 af, anderzijds een werken van beneden op.

Het gaat aan het hart, te zien, hoeveren met
 de beste bedoelingen niet meer zien, wat op het
 spel staat.

Ja, op het spel staat.

Want er is nog een punt te noemen: de quanti-
 teit is niets zonder de qualiteit. Record, op papier,
 is mechanisme; daarom ook zal een record-meneer
 (of „kerk“) niet verstaan, dat men kan zeggen:
 Heere, wanneer hebben wij U gekleed, gevoed, be-
 zocht? De man van het Record had alles op zijn
 briefje. Maar de echte record-drager wist het niet;
 het ging hem net als dat zaad, dat opwies, terwijl
 hijzelf niet wist, hoe. De kerk als werk-gemeen-
 schap is een monster, een afgod, waarvoor de
 kinderens zich bewaren moeten, als ze niet aller-
 eerst is heilsgemeenschap.

De drukke werkers hebben terug te keeren tot
 die kerk, welke geloofs-gemeenschap is; welke
 vraagt naar uitverkiezing, en de bergrede verstaan
 wil, óók voor en in het instituut.

Zoo niet, — de duivel zal over onze efficiency-
 bulletins lachen, en den antichrist zich laten
 haasten.

K. S.

Schrift en Woord Gods.

In den laatsten tijd is er weer een sterke tendenz
 openbaar geworden, om „Schrift“ en „Woord Gods“
 van elkander zóó te onderscheiden, dat tusschen
 beide een soort van tegenstelling gemaakt
 wordt.

Voor al dr J. G. Ubbink, en nu pas weer prof.
 Cramer, hebben zich op dit punt vrij duidelijk
 uitgesproken.

En nu is dit op zichzelf niet zoo merkwaardig.
 Wel verdient het de aandacht, dat beiden meenen,
 dat ze hier op Calvijn zich kunnen beroepen.

De kwestie heeft bijzondere beteekenis; niet alleen
 voor de zuiverhouding van wat men ongelukkiger-
 wijze (het ligt eigenlijk in dezelfde lijn) Calvijn-
 interpretatie noemt, maar vooral ook, omdat dergel-
 ijke beweringen samenvallen met barthiaansche
 opvattingen.

Er is natuurlijk geen sprake van, dat ik hier
 over deze zaak in een enkel artikel iets zeggen
 zou. Daarvoor is deze vraag te ingrijpend.

Maar wel moge ik, misschien bij wijze van inlei-
 ding op wat zeer waarschijnlijk later breder in
 ons blad ter sprake komt in den volgende jaar-
 gang, hier even wijzen op een plaats uit Calvijn,
 die ik „toevallig“ juist zooeven aantrof.

Een van de meest typeerende uitspraken toch
 van Calvijn in dezen, leest men in zijn exegese op
 Jes. 40:8: „Het gras verdort, de bloem valt af,
 maar het Woord onzes Gods blijft in eeuwigheid“.
 Een bijzonder „mooie“ tekst, voor wie tusschen
 het tijdelijke, vergankelijke (w.o. ook de Schrift)
 en het eeuwige de bekende discrepantie willen
 laten optreden.

Maar Calvijn moet daarvan niets hebben.

Als hij vraagt, wat dat in ons vers bedoelde
 Woord is, en waarom het eeuwig blijft, dan
 antwoordt hij: dat Petrus (1 Petr. 1:23 v.) daar-
 van de beste uitlegger is, want deze leert, dat wij
 worden wedergeboren door een onvergankelijk
 zaad: en dit dan weer door het gepredikte Woord.
 Door deze bemiddeling — Calvijn bezigt hier het
 tegenwoordig zeer verachte woord Kanaal! —
 worden de dooden levend, wordt Gods verborgen
 kracht aan ons geopenbaard door het Woord¹⁾
 (het gepredikte dus).

En voor Calvijn is het door Gods „ambassadeurs“
 gepredikte Woord niets anders dan gepredikte
 Schrift. Wat niet de Schrift doet spreken,
 is geen Woord Gods voor Calvijn, wanneer n.l.
 menschen aan 't woord zijn. (Opera 37, 13).

Ik zou trouwens wel eens willen weten, hoe
 Calvijn zou kunnen zeggen, dat Rome „Gods
 Woord verbiedt“, als hij de nieuwere redeneer-
 ings ook maar in de verte rechtvaardigde.

K. S.

¹⁾ Atque sic Petrus, optimus huius loci interpres, cum nobis
 accommodat (1 Ep. 1, 23 sq.), quum nos hoc semine incorrupti-
 bili regenerari dicit: hoc, inquam, verbo quod praedicatur.
 Unde colligimus quod nuper dixi, vitam mortuis paratam esse,
 qui ad canalum sibi propositum sitibundi accedunt: quia virtus
 in Deo abscondita per verbum nobis manifestatur.

P. A. de Rover, Door Donker en Dood.

Tot de boekenoogst van dezen zomer behoort
 een roman „Door Donker en Dood“ van P. A.
 de Rover.¹⁾

De titel van dezen roman maakt den indruk van
 een door alliteratie extra mooi gemaakt cliché;
 de schrijver is een onbekende; de stijl verraadt
 den beginner en ook de compositie vertoont de
 gebreken van het beginnerswerk. 't Is duidelijk,
 dat we hier te maken hebben met een debuut,

een eerste-optreden, zooals we dat in de roman-
 kunst der latere jaren veelvuldig kennen.

En tóch is het een boek dat voor mijn besef van
 genoegzame beteekenis is, om er het binnenhalen
 van den oogst mee te beginnen.

De ondertitel luidt: „roman uit het leven op
 de rivier“ (op den omslag staat: „roman van het
 leven op de rivier“, wat iets anders inhoudt) en
 die ondertitel spant ineens de interesse. Een ro-
 man uit het leven op de rivier is iets nieuws. Er
 bestaat slechts een enkel boek, dat deze locali-
 satie heeft, en dan meer nog als stoffage (b.v.
 „Aan het Overzetveer“ van Maria Schmitz) dan
 als onderwerp. Hier vormt het leven op de rivier
 den hoofdinhoud en dat is naar mijn inzien een
 waardefactor, die opmerking verdient.

Immers, deze stof is door-en-door Hollandsch.
 Het leven op de rivier is een typisch stuk van
 ons nationale leven. Op booten en schepen van
 allerlei aard en model tiert een dagelijksche be-
 drijvigheid van heel grooten omvang. Op de rivier
 werken en wonen honderden menschen — ik denk
 dat „duizenden“ niet te veel gezegd zou zijn —
 mannen, maar ook vrouwen en kinderen. Een schip,
 zooals het daar met bolle zeilen over de rivier
 voortglidde, dragend aan zijn voorzijde een dikwijls
 veelzeggend naambord, is een stuk Hollandsche
 geschiedenis; echt en bijna-specifiek Hollandsch
 leven voltrekt zich daarop. Leven van arbeid, van
 rusteloze actie bij dikwijls schijnbaren stilstand,
 maar ook van zware zorg en benauwende worstel-
 ing, als de woeste winden gieren over de wijde,
 verraderlijke stroomen en het zwaar-beladen schip
 onder de geweldige slagen kraakt en hijgt.

We zijn in onze literatuur vertrouwd met het
 leven der visschers en zeevarenden. Achter hun
 bestaan weten we de dreiging, die op velerlei
 manier in de boeken ons is geteekend. Van Hol-
 landsche romans, verhalen, beschrijvingen over het
 leven op de zee zou een bibliotheek samen te
 stellen zijn. Maar van het even zorgvolle, gevaar-
 lijke, offers-vergende Hollandsche leven op de rivier
 lezen we niet veel anders, dan korte krantenbe-
 richten. De in Holland zoo getal-groote en voor
 Holland zoo karakteristieke wereld van schippers
 en schippersgezinnen, van menschen, die op en
 om de rivier hun dikwijls moeilijk bestaan zoeken,
 is in onze Hollandsche literatuur vrijwel onbekend.

Welnu, als er dan een roman verschijnt „uit
 het leven op de rivier“, trekt hij, door die stof-
 keuze, aanstonds onze aandacht. En al is hij dan
 beginnerswerk, met onvolkomenheden in vorm en
 bewerking, in zijn verschijning op zichzelf is hij
 belangrijk. En zijn onderwerp verzoent ons met
 den cliché-schijnenden titel: want werkelijk drukt
 deze uit wat het wezen is van de behandelde
 stof: het leven op de rivier gaat door donker en
 dood, is van de tragiek van donker en dood vol.

Ook nog om een tweede reden acht ik dit boek
 belangrijk.

Voorwaarde voor een roman die uit het leven op
 de rivier vertelt is, dat de Auteur dat leven kent.
 De beschouwer-van-buiten-af moge er een indruk
 van hebben, hij moge zelfs door opzettelijk gezocht
 contact er meer van weten, innerlijk blijft hij
 aan die geheel op zichzelfstaande wereld vreemd.
 Alleen degene die er in verkeer heeft, die er,
 naar de uitdrukking luidt, in geboren en getogen is,
 kan haar kennen zooals ze is, kan de moeiten en
 zwagheiden in hun werkelijken omvang verstaan.
 En nu is er in dit boek zonder twijfel die kennis-
 uit-ervaring. De onbekende Auteur moet in deze
 sfeer opgegroeid zijn. Waarschijnlijk is hij uit de
 familie van een parlevinker, een koopman, die per
 roeiboort de schepen op stroom en in de vaart
 van de noodige levensmiddelen en gebruiksvoor-
 werpen voorziet. Dat typische rivier-bedrijf, dat
 met heel het leven op de rivier in aanraking
 brengt, neemt een zoo centrale plaats in in zijn
 boek, dat er tot deze diagnose gereede aanleiding
 is. Vermoedelijk heeft hij als jongen mee op de
 rivier gezworven en is daardoor met het schippers-
 leven en de schipperskarakters volkomen vertrouwd
 geraakt.

Dit weten-van-nabij beteekent een voldoen aan
 de voorwaarde, die de stof stelt en dat maakt de
 kern van dit boek, literair gezien, goed, dat maakt
 dit beginnerswerk belangrijk.

In de fragmenten, die, beschrijvend of vertel-
 lend, het leven op de rivier weergeven, zie ik
 dan ook de waarde-elementen van dit boek. Ze
 zijn talrijk en afwisselend. Een zeiltocht bij boos
 weer, een donkere stormnacht vol gevaren, een
 schipbreuk enkele honderden meters onder den wal,
 moeilijke tochten van den parlevinker om in nood-
 verkeerenden te bereiken — dat zijn de momenten,
 die 'teigenlijke van de stof vormen, die 't door don-
 keren dood van het leven op de rivier voor den lezer
 tot realiteit maken. De Auteur heeft aan dat alles
 blijkbaar levende herinnering en daardoor kan hij
 er een beeld van geven, dat spreekt.

Maar nu heeft hij ook hooger gegrepen: hij
 heeft een roman gegeven met een hoofdfiguur en
 een psychologisch conflict. 't Is de geschiedenis
 van een schipper, die de beste en meest onver-
 schrokken zeiler wilde zijn van allen. Geen weer
 zoo zwaar, geen water zoo woest, of hij ging er
 door: voor niets en voor niemand wilde hij wijken.
 Door deze koppigheid is hij oorzaak geworden van

het verdrinken van zijn vrouw en zoon: zelf is
 hij, tegen zijn zin, door den parlevinker met moeite
 gered. En nu leeft hij voortaan van zijn haat. Zijn
 haat tegen de elementen, tegen het leven, tegen
 de menschen, tegen God. In 'n eenzaam bestaan van
 verstarring viert hij dien haat bot, heel zijn leven
 lang. Tot tegen het einde, door den tactvollen arbeid
 van den dominee, door het ijzig koude van dit
 versteende hart de warmte der liefde van Christus
 doorbreken gaal. En dan besluit hij zijn leven met
 een daad van liefde: het redden van een paar
 jongens — een van hen is de zoon van den parle-
 vinker, die hem indertijd heeft gered — van een
 wissel dood. Zijn sterven in vrede vormt het slot
 van het boek.

Er is in dit roman-element zeker iets goeds;
 het geeft bovendien aan het geheel een positief
 christelijk karakter. Maar de bewerking van het
 gegeven alszoodanig lag te hoog voor een beginnend
 Auteur en daardoor is het niet in zijn eigenlijke
 diepte gepeild als een zaak van schuld en schuld-
 verzoening door schuldbesef. Ook is het juist dit
 deel van den inhoud, dat de compositie-gebreken
 veroorzaakt. De Schrijver, vertellend van het leven
 op de rivier, van wat — ik zou me vergissen
 als dat niet zoo is — hij zelf heeft gezien en
 meegemaakt, moest telkens weer aanknoopen bij
 den draad van handeling: Garts geschiedenis, dien
 hij, door zijn boek er mee te beginnen, als de
 hoofzaak heeft aangegeven. Maar die historie van
 Gart had hij, voor 't grootste deel althans, van
 hooren zeggen: wat hij er uit eigen beleven van
 wist was vermoedelijk alleen Garts liefdedaad. Zoo
 kwam er vanzelf een psychische tweedheid in zijn
 stof, die hij niet tot een eenheid-in-roman-con-
 ceptie heeft kunnen oplossen. De werkelijkheid der
 eigen herinnering en het, waarschijnlijk wel op
 werkelijkheid gebaseerde maar geheel anders voor
 zijn geestesoog staande, gebeurde met Gart, zijn
 twee afzonderlijkheden beleven, die elkaar tel-
 kens in het boek raken, maar niet samenvloeien
 tot den eigenlijken romaninhoud. En dat heeft ook
 op den stijl invloed geëffend: want hij ging de
 kracht tot beschrijven, waar die niet, zooals ten
 aanzien van het rivierleven, uit eigen innerlijk
 voortkwam, zoeken in literaire taal en in stijl-orna-
 menteering.

Ik wijs op deze dingen, om mijn veronderstelling
 te argumenteeren, dat dit boek een debuut is, het
 werk van een beginner, die nog niet de techniek
 van het roman-schrijven beheerscht. Maar ik wil
 daarbij toch den eersten zin van de vorige alinea
 onderstrepen. Want in de samenstellende factoren
 van het conflict leeft tóch weer het leven op
 de rivier en in Garts persoon is gekarakteriseerd
 een bepaald type van de menschen van de rivier.
 En de christelijke geest, die én in Garts geschie-
 denis én ook elders in het boek (b.v. in de figuur
 van den parlevinker) uitkomt, spreekt duidelijk
 genoeg. Daarom blijft de slotsom van deze bespre-
 king toch de conclusie, waarmee ik dit artikel
 begon: dat het boek van genoegzame beteekenis
 is om er het binnenhalen van den zomerogst
 mee te beginnen.

Er zijn verschillende nieuwe boeken verschenen,
 óók romans van Auteurs, die ten volle de kunst
 van het romanschrijven verstaan en technisch
 „Door donker en Dood“ ver achter zich laten.
 Maar geen van die allen heeft een zóó beslist
 Hollandsche stof bewerkt en is zoo dicht gekomen
 bij het ideaal: oorspronkelijke Nederlandsche
 roman. Bij de niet te loochenen gebreken van het
 debuut heeft dit boek de groote verdienste, dat
 het is een nationaal boek, dat recht heeft op
 een plaats in onze nationale literatuur, die alleen
 gradueel verschilt van die van Haspels, Verhoog,
 Adema e.a.

En dat maakt het onze aandacht ten volle waard.
 C. T.

¹⁾ U.-M. „Holland“, Amsterdam.

UIT DE HISTORIE

Te Giessendam.

Zoo trok Gispén dan uit het afgelegen Zeeland
 weer naar zijn oude, voor den Amsterdammer
 zooveel nabijer Holland terug; van de woelige
 havenstad Vlissingen, naar de stille oevers van
 het kronkelende riviertje de Giessen.

De Christelijk Afgescheidene Gereformeerde Ge-
 meente te Giessendam was vacant gemaakt door het
 vertrek van Ds H. A. Jonkman. Een beroep op
 Ds J. Bavinck van Bunschoten uitgebracht, stelde
 te leur. En nu vestigde de kerkeraad het oog
 op Ds W. H. Gispén te Vlissingen. Hij werd uit-
 genoodigd het Evangelie te verkondigen „ten einde
 met Z.Eerw. kennis te maken“. Hierna besloot
 de kerkeraad den 23sten Mei 1862 hem te be-
 roepen op een tractement van f800.— met vrije
 woning en vrijdom van belasting. Na een biduur
 door den consulnt, Ds C. van Proosdij uit Dord-
 recht gehouden, verwierf dit beroep de algemeene
 goedkeuring der manslidmaten. Per brief vroeg
 de beroepen leeraar nog, of hij, indien hij het
 beroep aannam, het recht kreeg op een of twee